

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\N\Nietzsche Friedrich\Nietzsche, Fridrich -
Hodnoty u Nietzscheho.pdb

PDB Name: Nietzsche, Fridrich - Hodnot...
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 30.9.1937
Modification Date: 30.9.1937
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Hodnoty U Fridricha Nietzscheho

Podtitul Nietzscheova vrcholného díla "Der Wille zur Macht"(1) zní "Pokus o přehodnocení všech hodnot". Takovýto "projekt" předpokládá určité povedomí o stávajících hodnotách, určitý způsob jejich destrukce a určitou představu o hodnotách nových. Přitom má podle Nietzscheho jít o radikální "projekt", tj. o podstatně nový způsob kladení hodnot, který má být založen na jiném typu hodnocení než dosavadním. Zároveň nutno předeslat, že konstituce nových "desek hodnot" se nedeje formou ucelené teorie hodnot, jak může implikovat sám podtitul, popř. doba, kdy Nietzsche žil.(2) A konečně, nutno upozornit, že není cílem této studie předvést celek Nietzscheova myšlení jako filosofii hodnot(3), neboť autorovým axiomem je přesvědčení, že teprve zakoušení konstalace nejvýraznějších motivů toho, co bývá označováno jako nietzschovství, umožňuje otevření takového celku v jeho produktivním napětí.(4)

Počátky konstituce "starých desek hodnot" Nietzsche nachází u Sokrata, resp. Platóna. Celkový smysl světa je zaručen věcnou, nemennou a stálou nejvyšší hodnotou Dobra (resp. Dobra, Pravdy a Krásna). Dobro jako nejobecnější hodnota je v bytostné jednotě se jsoucím, hodnota tak získává ontologický status bytí. Svět nejvyšších hodnot stojí jako něco trvalého na rozdíl od světa smyslově vnímatelného, který je podroben změně. Nadsmyslový svět nejvyšších hodnot se vymyká světu denní lidského života. Nesrovnatelnost obou světů je ještě zrušitelná "nejpronikavějším denním světlem, rozumností za každou cenu, životem prosvětleným, chladným, obezřelým, vědomým, bez instinktu, v odporu vůči nim..., proti temným žádostivostem neustále stavět denní světlo - denní světlo rozumu."(5) Nejzákladnější lidskou aktivitou se stává poznání, které umožňuje nahlédnutí podstatného, které tím, že zároveň nejvíce jest, stává se nejsilněji žadatelným. Ideálem člověka se tak stává teoretický člověk, který se pohybuje v rozvrhu: "Rozum = ctnost = štěstí"(6).

Základy k metafyzice, které Nietzsche rozumí jako "učení o dvou světech", jsou zde teprve pokládány (7), neboť i přes nesrovnatelnost obou světů je ještě smyslový svět v bezprostředním vztahu k nadsmyslovému jako k pozorovatelné ideji, resp. hodnotě. Podstatné a určující je dosažitelné cestou poznání.

Trvalá diference mezi oběma světy se podle Nietzscheho objevuje až v "platonismu pro lid" - křesťanství. Zde se celek světa, doposud ještě principiálně přehlednutelný a pochopitelný, rozpadá na dva odlišné a proti sobě stojící světy: transcendentní pravý svět nejvyšších hodnot a zdánlivý

svět dení, určený jen jako odlika světa pravého. Pravý svět - zázvetro - přestává být dosažitelný, neboť se stal jen slibem(8). Pravý svět jako nedosažitelný, cíli nevykazatelný, zde začíná nihilovat.

Podmínkou, která nyní umožňuje existenci celkového smyslu, je stále širší extenze nejvyšších hodnot, jež se ale ukazují být nepřímou úměrnou možnosti predikce těchto hodnot. Pravý svět se začíná vyprázdňovat. Nárok na nepochybné a jasné poznání jako záruka nahlédnutelnosti celkového smyslu se převrací ve víru, která je popřením původní intence teoretického člověka. Přesto ale ještě pravý svět zůstává potřebný, protože osvědčený a spolehlivý.

Dále Nietzsche sleduje destrukci i této potřeby (etapami cesty jsou kantiánství a pozitivismus), na jejímž konci zůstává pravý svět prázdným místem.

Celý pohyb sebedestrukce nejvyšších hodnot Nietzsche charakterizuje jako pohyb nihilismu, kdy nejvyšší hodnoty, v jejichž prospěch byl původně a postupně svět lidského života ponížen v pouhé nic, se samy vykazují jako nicotné.(9)

Podmínkou (i důsledkem) metafyziky chápáné jako "učení o dvou světech" je to, co Nietzsche nazývá morální výklad světa.(10) Rozumí jím možnost vždy jednoznačného rozhodnutí se, které je (za)vázáno nejvyššími hodnotami o sobě.

Konkrétní a relativní hodnotové soudy jsou jednoznačné a jednosměrně podmíněny absolutním hodnotovým soudem, který zůstává jednou provždy, proto musejí být hodnoty, které "poslední" a první (principiální) hodnotový soud umožňují, ryzí a nezvratné. Znamená to, že protikladný pohled nesmí mít identický ontologický status, jinak by to umožňovalo a opravňovalo žádat jej stejně silně jako pozici závaznou. Typickým příkladem morálního výkladu světa je tradiční rozumní vztahu dobra a zla. Zlo je chápáno jako absence dobra, je tedy jednosměrně definováno svým protikladem. To, co skutečně jest, je dobro, zlo samo o sobě neexistuje.

Morální výklad světa tak tvoří pyramidu hodnot, která svými základy nekotví na zemi (zdánlivý svět), nýbrž to, co ji podstatně zakládá a určuje je vrchol (pravý svět). Pyramida hodnot tak získává charakter obrácené pyramidy, která má svoje základy ve svém vrcholu.

V dějinném dení nihilismu se ukazuje, že nejvyšší ryzí hodnoty se vykazují jako nicotné; místo bytí těchto hodnot se vykazují jako prázdné místo.(11) Pyramida hodnot je tedy nejen obrácenou, ale i fiktivní pyramidou.

Záverem, ktorý je pak nasnade, je absence smyslu celku sveta, a pretože všetky hodnoty byly odvodeny od hodnot nejvyšších, stává se svet otevřeného nihilismu svetem absence jakýchkoliv hodnot: "ztráta totálního smyslu se rovná totální ztrátě smyslu"(12).

Tato pozice podle Nietzscheho není opuštěním pole morálního výkladu světa, ale naopak ještě v rozvrhu morálním setrvává: "Zánik morálního výkladu světa, který již nemá žádnou sankci poté, co se pokusil utéci se do zázvetí: končí v nihilismu "nic nemá smysl" (neproveditelnost jednoho výkladu světa, jemuž bylo venováno nesmírně mnoho sil - probouzí podezření, zda nejsou nepravdivé všechny výklady světa -)"(13).

To, co umožňuje podle Nietzscheho vystoupit z alternativnosti jednoznačného výkladu světa, je přesvědčení, že rozdělení na dva světy není výsledkem činnosti rozumu, ale určitým rozhodnutím. Platí tedy, že vedení je umožněno rozhodováním, a ne, jak tomu chtěla tradice "teoretického člověka", že by vedení zakládalo rozhodování.

To, co umožňuje a orientuje rozhodování je na individuální úrovni "telo", "tělesnost", "instinkt", "instinktivnost", na úrovni celku hovoří Nietzsche o "optice života".

"Telo" ("jsem tělo") je základním určením člověka, "duch" ("mám tělo") je funkcí těla, tělesnosti. Telo je bojiště sil a tendencí, "společenství mnoha duší"(14), duše a vědomí "já" není záležitostí předchudného porozumění, ale naopak stávajícího výsledku boje, o kterém nevíme. "Já" je ztotožňování s tímto výsledkem, není totožností se sebou samým. Neznamena to, že by Nietzsche jen prostě obrátil dasavadní kentaurskou metafyziku Západu (15), a na místo duše jako místo významenosti člověka dosadil druhou složku - tělo. Neexistuje radikální protikladnost obou těchto "složek", protože tělo je mocný vládce, moudrá neznámá bytost, která představuje jádro a nejvlastnější terén každé bytosti.(16) Telo je "velký rozum" a tvoří bytostný ráz každého člověka, duch je "malý rozum", který je služebníkem těla.

Služebnost duše spočívá v tom, že je s to rozlišovat vzájemné síly a tendence a jejich rozložení a váhu, je diferencí, a potom se pak síla člověka rovná síle ducha (17).

Diference se pak na úrovni celku vyjevuje jako vědomí nutné perspektivnosti každé možnosti pohledu na celek. Každá lidská aktivita nachází svoji plnou významnost a hodnotu až v kontextu celku, který má povahu dení (stretu sil a tendencí), nečeho bytostně proměnlivého a hybného, a my nemůžeme ani nesmíme celek posuzovat, merit, srovnávat nebo dokonce odmítat(18), protože jsme vždy jednou z částí celku. Nejsme arbitrem soudu o celku, ale jen stranou či nejspíše objektem sporu o celek(19).

Diference v podobě vůle k diferencí anebo vůle k zakrývání diference pak vystupuje jako kritérium (optika) rozhodování mezi dvěma základními podobami života, životem jako vzestupem, růstem a životem jako úpadkem, pouhým živěním. Jenom a teprve z tohoto hlediska lze soudit a ocenovat život. Jednoznačný výklad světa pak svědčí o přijetí sestupné podoby života, o přebývání v oblasti "stínu" nyní již mrtvého boha či o nihilismu slabosti, zatímco přijetí a prožití zkušenosti bezesmyslného světa a absence hodnot o sobě je znakem vzestupu života cíli nihilismu síly.

V nihilistickém procesu sebeustrukce hodnot o sobě se ukazuje, že tyto nejsou nicím jiným, než významem, který přikládá člověk, a s tím, jak se mění člověk, mění se i hodnoty.(20) Ukazuje se, že nihilismus "klade hodnotu věcí právě do toho, že této hodnotě neodpovídá a neodpovídala žádná realita, nýbrž pouze symptom síly na straně těch, kdo hodnotu kladli, simplifikace pro účely života."(21) Hodnoty jsou tím, co klade člověk, resp. jeho vůle k moci, "konečný resultát: všechny hodnoty, jimiž jsme se doposud snažili dodat světu na cenu a jimiž jsme jej nakonec hodnoty zbavili... všechny tyto hodnoty jsou, psychologicky vzato, výsledky určitých perspektiv užitečnosti udržení a stupňování mocenských útvarů života: a jen nesprávně jsou promítány do podstaty věcí."(22)

Hodnoty jsou tedy vázány na člověka, který je klade; a protože člověk může a nemusí přispívat k vzestupu celku života; je tak hodnota podmínkou (co do vyjevování) i produktem (co do konkrétní podoby vyjevování) toho, jaký, resp. kdo, člověk je.(23) Člověku je pak rozumeno jako personifikaci vůle k moci.(24)

Rozumění lidské aktivitě jako hodnototvorné, resp. zakoušení otevřeného nihilismu jako smrti boha, vede často k názoru, že nutnou konsekvencí musí být závěr, že "není-li bůh, je člověku všechno dovoleno"(Dostojevskij). Lidské aktivitě je pak rozumeno jako libovůli. Místem a úlohou člověka je, jak takového tvrzení implikuje, být jediným měřítkem všeho.

"Klást sebe sama jako smysl a míru hodnot věcí" Nietzsche odmítá jako "hyperbolickou naivitu člověka"(25) s poukazem na život jako perspektivnost a boj. Boj jako "stetávání mocenských útvarů života" nesměruje v Nietzscheho pojetí k nějaké verzi "konečného řešení", ale ke vzájemné odkázanosti toho, co se stetává. Nezakládá možnost ukončení boje, jeho výsledkem je nový kontext či situovanost soupeřících sil. Znovuobnovování kontextu sil v rámci stále vzájemné odkázanosti je podmínkou vzestupu života, neboť "člověk je plodný jen za cenu toho, že je bohatý na protiklady; zůstává mladý jen za předpokladu, že duše není v klidu, nebaží po míru..."(26) Kritériem a měřítkem všeho se tak stává boj sil.(27)

Teprve zde se začíná ukazovat, že Nietzscheho vágní rozumění slovu "život"(28) není chyba či nedostatek, ale nutný korelát jeho myšlenkové pozice. Život nelze uchopit, má vždy perspektivní charakter. Vždy, když hodnotíme nebo se rozhodujeme, zaujímáme jednu perspektivu mezi mnohými. "Naše" perspektiva nemůže být nikdy ukončená, neutřetelná a ryzí, protože je konstituována spolupřítomností jiných perspektiv. Je fragmentem, nikdy se nemůže stát celkem či kontinuem, protože to by znamenalo podstatnou slucitelnost perspektiv. Teprve vzájemné vyjevování perspektiv prostřednictvím boje a jejich osvědčení se coby síly, je kritériem pro vzestup či sestup života. Nové hodnoty mají tedy povahu hodnot situovaných, jsou bezprostředně odkázány na kontext. Hodnoty mohou vždy, aniž by zmenily samy sebe, změnit význam(29); mezi protikladnými hodnotami není, receno slovy tradiční metafyziky, rozdíl rodu, ale jen stupně.

Situovanosť neumožňuje jednu absolútnu hodnotu, ktorá by zakladala všetky konkrétne a relatívne hodnoty. To sa konečkoncu, ac netematizovane, delo i v rámci morálneho výkladu sveta, kdy formálne bezprostredný vzťah medzi otázkou po hodnote v konkrétnej situácii a absolútny orientujúci hodnotou byl vždy zprostredkovaný, pretože konkrétne situácie musela byť najprve zvažovaná, aby mohla byť patricne pri-delená. Pritom vážení se delo "nereflektovane" a samozrejme jako predchudné rozhodnutí rozumu o svých pravidlech.

I pres, nyní už vyjevenou, situovanosť hodnot, zde zostáva dvojí nebezpečí, ktoré spôsobuje, že se nemusíme stát tím, "co jsme".

V rámci vyjevovania difference protikladných pólu a sil si musíme byť vedomí nekonečného cieľa této základní činnosti. Není jím ani pohlcení jednoho pólu druhým, ani jejich splynutí v hegelovském smyslu syntézy a překonání, protože tak by se vytvorila obecná a závazná perspektiva, která by napříště umožňovala hodnocení jednou provždy. Nekonečným cílem je u Nietzscheho vzrůst a rozvoj síly jednoho pólu v něm samém, produkce ze sebe sama. Nikoli však sama o sobě - nutným předpokladem je tedy současný růst síly i druhého pólu. Vyjevování diferencí tak nabývá zároveň charakteru distance. Odstup pólu znamená vzájemné uznání opodstatnění mocenských nároku.(30) Pathos distance je tak podmínkou vyjevování diferencí.

Diference coby distance není jen přítomná, protože kontext je vždy už dejinným společenstvom. Musíme nahlédnout to, že hodnoty nejsou ve své nové esenciální samozřejmosti (vyjevování difference mocenských nároku života) necím, co má charakter vytváření jen "ted" a "tady", nýbrž že jsou vázány na určité předpoklady, které stále ještě nemusely být dotázány. Musíme si dát pozor na to, zda-li jsou naše hodnoty zdedené po předcích anebo jsou naším vlastním vhladem; musíme se naučit rozlišovat, jestli vypovídáme o tom, "co věci znamenají" či o tom, "co jsou".(31) Zkrátka, musíme být s to, odlišit vlastní hodnototvorný výkon od prejatého.(32) Kritický historický smysl musí být spolupřítomen každému hodnotovému soudu; hodnota má vždycky historický charakter.

Druhé nebezpečí, které se skrývá ve vázanosti hodnoty, tkví v tom, že pohlcení jednoho pólu druhým se může dít negativne prostřednictvím hypertrofie nasazování sil jednoho vůči druhému. Výsledkem je pak zdánlivé vítězství, kde skutečnost - porážka - se deje jako pristoupení na pravidla hry toho druhého, vtažení do jeho pole diskurzu.(33)

Ukazuje se, že jsme vždy vnitřně odkázáni na to, co negujeme; pathos

distance zde pak vystupuje jako nutnost vedomí této odkázanosti. Charakteristické způsoby této podoby distance označuje Nietzsche jako "zamrzávání" či "vybledání" toho, vůči čemu se nasazujeme: "Ideály nevyvracím, jen si před nimi navlékám rukavice."(34)

Z neexistence jediné platné a závazné perspektivy vyplývá neexistence všemi sdílené, tj. obecné, hodnoty. Hodnota je tak vždycky individuální.(35)

Život je tedy kritériem rozhodování a hodnocení, která předcházejí vedení. Zdá se tak, že život na sebe bere podobu a roli poslední absolútny hodnoty, která poměruje vše kolem. Bylo by tomu tak - a v tomto rozumění funkci života by se Nietzsche nepovedlo rozlomit morální výklad sveta - pokud by bylo lze život uchopit jedinou perspektivou. Avšak perspektivnost a vyjevování difference jako mocenského stretu nejsou ukončitelné. Hodnocení je určeno vztahem k pohybu života a jako takové je "večným návratem téhož". Toto identické(36) je nulový bod každého hodnocení, který se stále opakuje při všech následujících hodnoceních. Nietzsche zde užívá obrazu dítěte, které "hrou tvorby", jež je podmíněna "nevinností" a "zapomenutím", tvorí stále nové hodnoty, aniž se opírá o předcházející.(37) Život není hodnotou, ale spíše hodnocením(38)

Jiný způsob hodnocení, který jediný může být výsledkem "projektu" "prehodnocení všech hodnot", musí nutně mít "jen" orientující charakter(39), a v tomto smyslu není "latentním hodnotovým nihilismem"(40). "Nové desky hodnot" nelze nikdy vytesat a snést z vrcholu do údolí, protože hodnoty jsou vždy individuální a přítomné.(41)

To jediné, co je plností prázdnoty nulového bodu každého hodnocení, a transcenduje tak i relativitu, individualitu a pouhé přítomnosti každé hodnoty, nazývá Nietzsche "intelektuálním svedomím", které skrývá touhu po jistote uvrhá tážajícího do "zázračné nejistoty a mnohoznačnosti bytí"(42).

Poznámky

(1) Pokud nebude uvedeno jinak, jsou jako základní literatura užívány Nietzscheho spisy z Kröners Taschenansgate, Leipzig 1930-32, sv. 70.-78., 82., 83., 100.

(2) Za zakladatele filosofické axiologie je považován H. Lotze (1817-1881). V práci "Mikrokosmos" (1856-64) jako první zavedl do filosofie systematickým způsobem termín "hodnota". Na Lotzovu představu dvojí říše - pravdy a hodnot, později navázali novokantovci bádenské školy. Samotné slovo "axiologie" se poprvé objevilo r. 1909 v díle W. M. Urbana: "Valution: Its Nature and Laws".

(3) Za ústřední myšlenku celého Nietzscheho myšlení pokládá otázku po hodnote K. Jaspers (Jaspers, K.: Nietzsche, Einführung in das Verständnis seines Philosophierens, Berlin, Lipsko 1936, str. 293). Podobne, vůči předcházející tradici, jako filosofii hodnot rozumí Nietzscheho filosofii M. Heidegger. Podle něj zde metafyzika vystupuje ve své završující a zároveň nejupadlejší podobě, když myšlení poklesá na úroveň pouhého světového názoru (Heidegger, M.: Nietzsche II., Pfullingen 1961, str. 255).

(4) Tradicne jsou za motivy, jímž lze rozumet jako možnostem uchopení celku Nietzscheho myšlení, považovány tyto: "smrt boha", "nihilismus", "nadclovek", "Amor fati", "večný návrat téhož", "vůle k moci", "mimo dobro a zlo", "perspektivismus", "panská a stádní morálka", "prehodnocení všech hodnot". Teprve ve vzájemně odkazující hře těchto motivů, které tak nabývají charakteru momentu, lze zahlédnout to, co Nietzschemu běží. Je to dáno v první řadě charakterem Nietzscheho myšlení a neukončeností jeho díla. Ne v neposlední řadě také formou, kterou se jeho myšlení deje - aforismus není jen projevem celoživotních tělesných obtíží Nietzscheho či snad jen pouhým reziduem

romantismu, ale především stopou celku, který nelze uchopit jinak než perspektivně či fragmentárně. (Velkého ocenění se forme aforismu v poslední souvislosti dostalo u J. Derridy (Texty k dekonstrukci, Archa, Bratislava 1993, str. 315-16).

(5) Nietzsche, F.: Soumrak bužku (in Ecce Homo), NV, Praha 1993, str. 31.

(6) Tamtéž.

(7) Nietzsche si nedělá příliš starostí s dejinne-filosofickou adekvátností svých interpretací. Jeho Platon je tak spíše interpretací platonismu, protože vztah světa idejí (nejvyšších obecných hodnot) a světa smyslového není u Platóna s konečnou platností vyřešen a tudíž je ještě živoucí a produktivní; nehlede na to, jak upozorňuje E. Fink, rozvrh vztahu obou světů je spíše založen ve světě smyslovém. (Fink, E.: Hra jako symbol světa, CS, Praha 1993, str. 100).

(8) Nietzsche, F.: Soumrak bužku (in Ecce Homo), NV, Praha 1993, str. 37.

(9) Význam slova "nihilismus" je u Nietzscheho víceznačný. Rozumí pod ním jednak princip dení evropské metafyziky (koncepce dvou světů), dále princip sebedestrukce tohoto dení (znehodnocování nejvyšších hodnot pravého světa), a konečně počátek procesu přehodnocení všech hodnot v užším slova smyslu, tj. tíhnutí světa k novým hodnotám. Dejiny evropského myšlení se vykazují jako dení nihilismu.

(10) Nietzsche neztotožňuje morální výklad světa s nějakou určitou morálkou v užším slova smyslu. Teprve zrušení rozvrhu morálního výkladu světa umožňuje, v jeho pojetí, zachytit vzájemnou vázanost a odkázanost morálky a immoralismu, resp. panské a stádní morálky.

(11) Tento okamžik propuknutí otevřeného nihilismu znací Nietzsche svým, z dalších, slavným motivem "smrti boha".

(12) Kouba, P.: Znamení nihilismu, KS 4/92, str. 9.

(13) Nietzsche, F., Kritische Studienausgabe 12, cit. dle FC 4/92 (prekl. P. Kouba), VIII 2/127.

(14) Jenseits von Gut und Böse, str. 26-27.

(15) Stejně tak reduktivní je rozumní Nietzscheho řešení vztahu obou světů jako jen "obrácenému platonismu".

(16) Nietzsche, F.: Tak pravil Zarathustra, VOTOBIA, Olomouc 1992, str. 27.

(17) Die Unschuld des Werdens I., str. 340-41.

(18) Antikrist, c. 58

(19) Nietzsche, F.: Soumrak bužku (in Ecce Homo), NV, Praha 1993, str. 28.

(20) To je důvod, proč Nietzsche paušálně nezavrhuje křesťanství a morálku ve smyslu morálního výkladu světa. Jsou ospravedlnitelné coby historické fenomény, zejména však pro "potřeby pravdivosti", které vyvolaly, a které transcendují a nihilují je samotné.

(21) Nietzsche, F., Kritische Studienausgabe 12, cit. dle FC 4/92 (prekl. P. Kouba), VIII 9/35.

(22) Nietzsche, F., Kritische Studienausgabe 12, cit. dle FC 4/92 (prekl. P. Kouba), VIII 11/99.

(23) Heidegger, M.: Nietzsche II., Pfullingen 1961, str. 283, 285.

(24) Z důvodu rozsahu této studie zůstávám u pouhého konstatování spojitosti motivu "vůle k moci" a člověka.

(25) Der Wille zur Macht, str. 16.

(26) Nietzsche, F.: Soumrak bužku (in Ecce Homo), NV, Praha 1993, str. 39.

(27) Teprve teď se objevuje mj. nutnost nového promyšlení otázky po hodnotě pravdy. Není to v první řadě dáno tím, že nárok k držení neotřesitelné pravdy je vlastní tradiční metafyzice - Nietzsche jej odmítá s poukazem na vždy perspektivní charakter držení celku; ale místem a funkcí, která přísluší diferencí pravda/nepravda (omyl, lež) v základních pohybech života. Nepravda a s ní obvykle spojované fenomény (napr. naivita, ješitnost, pokrytectví) mohou totiž v životě hrát (a velmi často hrají) produktivnější úlohu než jejich protiklady.

(28) "Život" charakterizuje jako "temperament", "instinkt", "plastickou sílu", "boj", "cít", "vkus".

(29) Dobrý člověk by měl - plnit povinnosti a zároveň naslouchat hlasu svého srdce; - být ohleduplný, ale i přítel pravdy; - být dobromyslný, ale i bojovný. Oba dva sloupce hodnot, jež by měly být vlastní dobrému člověku, jsou samy o sobě pozitivní, ale vzájemně se vylučují. Rozhodnutí pro tu či onu pozici je záležitostí situace.

(30) "Jiným triumfem je naše zduchovnění nepřátelství. Spocívá v tom, že hluboce pochopíme hodnotu toho, mít nepřátele: zkrátka že jednáme a soudíme opacně, než jak se jednalo a soudilo dříve." (Nietzsche, F.: Soumrak bužku (in Ecce Homo), NV, Praha 1993, str. 39.)

(31) Menschliches, Allzumenschliches I., str. 171-3.

(32) Patří sem různé fenomény - zapomenutý původ hodnot, rec, logika, výchova...

(33) Nejvýraznějším příkladem zde může být samotný Nietzscheho osud.

(34) Nietzsche, F.: Ecce Homo, NV, Praha 1993, str. 92.

(35) Ne subjektivní, protože tradiční chápání difference subjekt/objekt je záležitostí morálního výkladu světa.

(36) Opet ponechávám stranou problém, který se tady objevuje (totéž, stejné, opakování).

(37) Nietzsche, F.: Tak pravil Zarathustra, VOTOBIA, Olomouc 1992, str. 21.

(38) Kouba, P.: Rozum jako morální fenomén, Reflexe 4/90, str. 2-5.

(39) Proto nemohou mít nové hodnoty charakter cílu či ideálu (pokud mají prostředný charakter), ale jen vizí.

(40) "U Nietzscheho se pak nejzřetelněji ukazuje, že hodnotový relativismus - vázání hodnot k situacím (dejinným, empirickým nebo prožitkovým) a pojmání hodnot jako cehosi "služebného" - je latentním hodnotovým nihilismem." (Poláková, J.: Autentické možnosti teorie hodnot, FC 2/93, str. 292) Domnívám se, že problém leží v chápání vůle cemu "služebnosti".

(41) "... naše mínění, hodnocení a desky hodnot patří k nejmocnějším pákám v soukolí našeho jednání, avšak pro každý jednotlivý případ že je zákon jejich mechaniky neprokazatelný. Omezme se tedy na očištění svých mínění a hodnocení a

na vytvoření nových vlastních desek hodnot: - nad "morální hodnotou svého jednání" však už nehledejme!"
(Nietzsche, F.: Radostná veda, CS, Praha 1992, str. 195.)
(42) Nietzsche, F.: Radostná veda, CS, Praha 1992, str. 34-35.
(c) J. Krist

Jan Krist